

## Sant Jordi 2023. La Nova Cançó

Entre les efemèrides d'aquest any hi ha el 60 aniversari de la cançó **Al vent** del cantautor valencià **Raimon**, que en els seus orígens va comptar amb el suport i l'amistat de l'intel·lectual polifacètic **Joan Fuster**. Fa un parell de mesos es va morir **Josep Maria Espinàs** que a més d'escriptor (i autor de la lletra de l'himne del Barça) va ser un dels fundadors dels **Setze Jutges**. Tot plegat ens va portar a dedicar el Sant Jordi d'enguany a la **Nova Cançó**. I si parlem de la cançó també hem de parlar dels mallorquins **Joan Ramon Bonet** i de la seva germana **Maria del Mar**. Perquè la Cançó és un moviment que té una gran incidència a tots els Països Catalans.

### L'esclat cultural català dels anys 60.

Als anys 60, al conjunt dels Països Catalans es produeix una etapa de vitalització cultural sorprenent. És això que la Marta Vallverdú defineix com "seixantisme".

*"... mai el catalanisme [...] no havia estat tan fort com ara! [...] cap de les anteriors que jo havia viscut no va donar el que ha donat aquesta."* Maurici SERRAHIMA.

*"Jo sempre dic que l'últim gran moviment politicocultural d'aquest país va ser el dels anys seixanta. El Modernisme, el Noucentisme, i els anys 60. Després no n'hi ha hagut cap".* Joaquim MOLAS.

Com ja hem dit d'altres vegades el canvi que suposa el pla d'estabilització, el reconeixement internacional del règim l'obliga a una flexibilització de la repressió a la cultura catalana. També és important el moviment de resistència protagonitzat pel PSUC especialment a la universitat i que tindrà un gran ressò social en la "vaga de tramvies".

El canvi podem dir que comença l'any 59: el creixement econòmic i la immigració, es suavitza la censura i millora la presència del català en l'àmbit cultural, es permet la traducció al català d'obres estrangeres i s'incrementa la possibilitat de viatjar i conèixer altres realitats.

Aquesta petita liberalització permet un canvi de perspectiva. En la primera postguerra tota la cultura catalana ha de ser clandestina o es fa a l'exili ja que a l'interior és impossible fer res en català. Als seixanta, tot i que continua havent-hi molta activitat clandestina i a l'exili, guanya molt de pes l'activitat cultural que aprofita les petites possibilitats legals, al principi, i que de mica en mica s'aniran eixamplant.

### Els setze Jutges

**Els Setze Jutges** va ser un grup de cantants en català fundat el 1961 per **Miquel Porter** i **Moix**, **Remei Margalit** i **Josep Maria Espinàs**. El seu nom prové de

l'embarbussament "setze jutges d'un jutjat mengen fetge d'un penjat". Remei Margarit era l'esposa de Lluís Serrahima que no es va incorporar al grup perquè no volia cantar però que hi va col·laborar fent o traduïnt lletres de cançons.

L'objectiu d'Els Setze Jutges era impulsar el moviment de la Nova Cançó i normalitzar i defensar l'ús del català cantant cançons contemporànies en la nostra llengua. Els primers membres, com Miquel Porter i Moix o Josep Maria Espinàs, van decidir retirar-se quan apareguessin cantants professionals. Varen començar cantant cançons pròpies i versions de cantants francesos, especialment Georges Brassens. Més tard el cercle s'anà ampliant amb nous cantants, fins a arribar a completar el nombre de setze. El cantant Raimon també estigué vinculat al grup durant els inicis de la seva carrera.

Al 1962 s'incorporà el primer dels nascuts després de la guerra civil, **Francesc Pi de la Serra**. A l'any següent ho fan l'Enric Barbat i la Guillermina Motta. Els primers dels no nascuts a Catalunya van ser la valenciana **Maria del Carme Girau** i el mallorquí Joan Ramon Bonet (germà de Maria del Mar Bonet). **Joan Manuel Serrat** es va incorporar el 1965 i, posteriorment el tres que van completar el grup de setze van ser la **Maria del Mar Bonet**, el **Rafael Subirachs** i el **Lluís Llach**.

El grup va començar a dissoldre's al final de la dictadura coincidint amb la professionalització d'alguns dels seus membres. El 13 d'abril de 2007 el grup en el seu conjunt va rebre la Medalla d'or del Parlament de Catalunya en reconeixement a la seva tasca en favor de la llengua i cultura catalanes durant la dictadura. La Maria del Mar Bonet va aprofitar l'avinentsa per criticar l'escassa promoció de la cançó catalana alhora que Guillermina Motta es va queixar del tardà atorgament del guardó quan dos dels setze integrants ja havien mort: Miquel Porter (2004) i Delfí Abella (2007).

## Josep Maria Espinàs

**Josep Maria Espinàs i Massip** (Barcelona, 7 de març de 1927 - Barcelona, 5 de febrer de 2023) és conegut per les novel·les, per les cròniques de viatges i pels articles periodístics. Va rebre diversos reconeixements com el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes i el premi Sant Jordi de novel·la amb l'obra *L'últim replà*. També va ser el cofundador d'Els Setze Jutges i de l'editorial La Campana.

Són destacables els seus llibres de *viatge a peu* per diferents territoris, les emotives cartes adreçades a la seva filla amb el títol *El teu nom és Olga* traduït a moltes llengües i que va servir al coneixement de la relació amb una filla amb síndrome de Down. És conegut també pels seus articles que va començar a l'avui l'any 1976 *A la vora de...*, que va mantenir ininterrompudament fins l'any 1999.

Pel que fa a la cançó entre el 1962 i el 1966 va publicar 8 discos, el primer amb cançons de Brassens, el segon de cançons tradicionals catalanes, el tercer de cançons seves i fins al darrer alterna cançons populars amb cançons seves.

Miquel canta [dues cançons Espinàs](#)

## Joan Fuster i Raimon (València)

**Joan Fuster** (Sueca, 1922-1992) es va interessar per **Raimon** –Ramon Pelegero Sanchis, de partida de naixement (Xàtiva 1940)– quan el cantant de Xàtiva tot just començava a raspar els primers acords a la universitat de València. Els escassos **activistes del valencianisme de l'època van avisar l'escriptor de Sueca d'un xicot**, “el Pele, que **s'havia inventat una cançó en valencià**, i una cançó, precisament, d'aquelles que l'argot expeditiu dels locutors de ràdio sol qualificar de ‘modernes”. Així ho explicava el mateix Fuster en un llibret que, molt poc després, el 1964, esbossava la primera biografia d'aquell “fenomen”. Un “fenomen” que havia despertat l'interès dels promotors del text, Editorial Alcides, els quals van considerar “proporcionat” dedicar-li tanta atenció tan enjorn. Fuster hi va accedir, a l'encàrrec, divertit, sorneguer, burleta, eficaç i ràpid en el traç per omplir els papers necessaris i descriure la magra trajectòria de la meravella sobrevinguda. Però **l'assagista, bregat, escèptic i apassionat, no s'acabava de creure que “el Pele” acabaria convertit en “un clàssic”**. El pas del temps li va canviar l'actitud. I va solidificar també **una amistat, entre tots dos, que només va interrompre la mort de l'escriptor**.

L'any passat va fer cent del naixement de Joan Fuster. Durant tots aquests mesos els governs de Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears l'han festejat com a escriptor compartit. És la primera vegada que això passa. No és gratuït perquè precisament va ser Fuster qui va posar més afany perquè això pogués passar i perquè els tres territoris fossin conscients de les seues unitats. I enguany tres periodistes, Marta Clos, Enric Sòria -que és també comissari de l'Any Fuster a Catalunya- i Vicent Sanchis hem convençut Raimon perquè parli de Fuster a Xàbia, on el cantant passa bona part de l'any amb Annalisa Corti, la seua dona.

L'any 1959 Don Miquel Dolç, professor de llatí de la Universitat de València, pel mes de maig va fer un homenatge a Ausiàs Marc. Coincidia que la mort del poeta va ser el 1459. Aquell homenatge es va fer al paranimf de la Universitat, al carrer de la Nau. Don Miquel Dolç, com que jo a la Universitat havia fet teatre i tot això i tenia una fonètica diguem-ne distinta als de València, amb perdó, que parlen apitxat, em va dir de llegir-ne un poema. Allà hi havia Joan Fuster. Jo vaig llegir el poema XXIII, que comença amb uns versos que diuen “Lleixant a part l'estil dels trobadors qui per escalf trespassen veritat..”, i no en recorde més. A Fuster el va sorprendre la fonètica. Va preguntar a algú qui era aquell xicot i aquell algú li va dir que jo estava estudiant a la Universitat, que era de Xàtiva i no sé què. Jo, aquell any 59, m'havia comprat *El descrèdit de la realitat*, perquè el títol em va semblar extraordinari de cara a l'art actual en aquell moment, que era l'abstracte. En certa manera, l'art abstracte desacredita la realitat. “Collons, quin tio -vaig pensar-, quin títol més ben clavat!”. (Raimon)

**Lluís Llach**, que el 1979 va publicar *Criatura dolcíssima* poema de Joan Fuster al seu disc *Somniem*. Per fer-la, **Llach** va jugar amb versos de diferents estrofes del poema, els va seleccionar i reordenar com va voler. La cançó també apareix al disc *Poetes del 2006*.

Miquel canta *Criatura dolcíssima* i *Al vent*

## Joan Ramon i Maria de Mar Bonet (Mallorca)

Ja hem dit que l'esclat cultural dels anys seixanta es dona a tots els Països Catalans i el primer membre dels **Setze Jutges** mallorquí va ser **Joan Ramon Bonet Verdaguer** (Palma, 1944), fotògraf i cantautor mallorquí que precedí en el grup la seva germana Maria del Mar que va ser de la darrera tongada d'incorporats. Cantà entre 1963 i 1967 i enregistrà tres discs en solitari i un amb els Setze Jutges. Posteriorment, abandonà la música i es dedicà professionalment a la fotografia. El 1997, i de manera excepcional, participà en el concert "El Cor del temps", del 30è aniversari en el món de la música de la seva germana al Palau Sant Jordi on interpretà *Nova cançó de s'amor perdut*.

La Maria del Mar Bonet va néixer a Palma el 27 d'abril de 1947 i com a cantant es va especialitzar en música tradicional i en la musicació de poesia. El seu primer concert en solitari fou al desembre de 1965. L'any 1966 es desplaça a Barcelona per estudiar ceràmica a l'escola Massana. Va combinar la ceràmica amb la cançó fins que es va dedicar professionalment a la música. Ha publicat més d'una trenta de discos, en el darrer dels quals canta amb el cantautor valencià Borja Penalba en un concert enregistrat al teatre del Micalet a València.

El 1968 la censura li va prohibir cantar la cançó ***Què volen aquesta gent amb lletra de*** Lluís Serrahima que tot i que no fa formar part dels **setze jutges** perquè no volia cantar sí que hi va col·laborar activament traduint i fent cançons.

Miquel canta *Què volen aquesta gent*.